

TDK-dolgozat

Szerző:_____

Konzulens:_____

Nemzetközi gazdálkodás BA

2013.

Centrum-periféria viszonyok a világgazdaságban

Center-periphery models in the world economy

Kézirat lezárása: 2013-11-02

Tartalom

Bevezetés.....	4
1. A centrum-periféria modell fogalma,kialakulása.....	5
2. Centrum-lehatárolások néhány lehetséges módja (térszerkezeti ábrák, geodesign irányzat).....	7
3. Centrum-periféria relációk világszintű értelmezése.....	9
3.1. A hatalmi centrumok más megközelítésben.....	12
3.2. Centrum és periféria – avagy mitől centrum a centrum?	14
3.3. Kína felemelkedése	16
4. Centrum és periféria értelmezés az FDI alapján	19
4.1 Az Egyesült Királyság mint centrumtér.....	21
4.2. Az Egyesült Államokat mint centrumtér.....	24
4.3. Hollandia, mint centrumtér.....	26
4.4. Japán, mint centrumtér.....	28
4.5. Németország, mint centrumtér.....	30
5. Összegzés, következtetés	32
6. Felhasznált irodalom	33

Bevezetés

Centrum és periféria számos módon értelmezhető. Dolgozatom célja, hogy ezeket a különböző szemléleteket bemutassam, illetve az eltéréseket, összefüggéseket, valamint az ezeket vezérlő elveket elemezzem, kezdve a nagy gazdasági világválságot követő gazdasági fellendüléstől, a második világháború nyomán létrejövő nemzetközi szervezetek megalakulásán át a közvetlen külföldi működőtőke-beruházásokig. Milyen módon változnak a nemzetközi kereskedelmi kapcsolatok, milyen befolyásoló hatásai vannak a politikának a gazdaságra (és lényegében fordítva). Különböző szinteken fogom értelmezni a centrumokat és perifériákat, valamint az utóbbi évtizedek újjászerveződő gazdasági rendszerein alapuló változó centrum-periféria viszonyait. Ezen szempontok alapján próbálom újragondolni a hagyományos világgazdasági kapcsolatokat, az egyes térségek világgazdaságban betöltött pozíciójának változását.

Régóta foglalkoztat az a kérdés, hogy milyen folyamatok irányítják a világot, ezek mögé nézve pedig mely gazdaságok és kik azok a szereplők, amelyek miatt az integrációra és liberalizmusra mint Szent-Grálra tekintő elemzők és politikusok számára miért ilyen egyértelműek ezek az előnyök, amíg például a különböző kézen levő, színű és elhivatott portálok is egy adott hírt is képesek eltérő üzenettel kínálni. Ezek nyilván messze túlhaladnak jelen dolgozatom határain, így első lépésként a globális működőtőke-beruházások kutatásaként határozom meg a mű elsődleges célját.

Abstract

Center and periphery can be interpreted many several ways. The purpose of my paper to present these diverse aspects and analyze the differences and relations and the conducting principles of them – first from after the Great Depression and the establishing of international financial institutions after WW2 and finally about the foreign direct investments. The world changes in international trade relations continuously, and politics has an influence on economy, too. I'm going to interpret centers and peripheries from every possible aspects and their relations in the differently reorganizing economic systems.

I used to live with the question of governing power of the world from ages. Beyond them facts can be rethink, why these principles are unequivocal advantages. First begin with the foreign direct investments.

1. A centrum-periféria modell fogalma, kialakulása

A centrum-periféria modell a társadalom- és gazdaságtudományokban elterjedt paradigma. Ennek lényege röviden úgy vázolható, mint egy zárt, egyenlőtlenségi rendszer, melyben centrum és periféria között egyenlőtlen függőségi viszony áll fenn, a centrum meghatározó, befolyásoló szereppel bír a periféria fölött. Fontos megjegyezni, hogy nem földrajzi egységekről beszélünk, hanem nemzetközi munkamegosztásban elfoglalt helyekről. Kiemelendő, hogy a centrumnak és perifériának a szerepe, besorolása nem állandó: változhat térben és időben egyaránt. Egy vizsgált terület egysége az értelmezés jellegétől, illetve a térségi szinttől függően, amiben gondolkozunk, tekinthető centrumnak, de akár perifériának is.

Ugyanis a modell és ezzel együtt maga a centrum is, többféleképpen értelmezhető. Elkülöníthető egymástól a

- helyzeti (földrajzi) centrum (és periféria), melynek lehatárolásánál a távolság jelenik meg, mint központi fogalom. A centrum ez esetben egy kitüntetett hellyel azonos, míg a periféria egy külső, peremi zónát jelent.
 - a hatalmi szempontból értelmezett centrum-periféria megközelítés lényege a függőség, az érdekérvényesítési egyensúlytalanság. A centrum befolyásoló szerepéhez társadalmi mechanizmusok, intézményrendszer kapcsolódik. A hatalmi szempontból értelmezett periféria a függőségi, kiszolgáltatott viszonyban lévő területet testesíti meg.
 - a fejlettségi centrum hatékonysági, jövedelmi szempontból értelmezett központi térségeket jelent. Ez alapján centrumnak a fejlett, perifériának az elmaradott területek tekinthetők, eltérő belső struktúrával, melynek következtében eltérőek a területek megújulási, fejlődési lehetőségei. (Nemes Nagy 1996; _____ 2013)
- Ez a modell a vizsgálat céljának megfelelően, többféle területi szinten és vonatkozásban értelmezhető.

A regionális tudományban például a területi egyenlőtlenségeket, illetve a régiók növekedési lehetőségeit elemző megközelítésben a regionális fejlődés-elméletek között találkozunk a centrum-periféria modellel, főként a fejlődő országok problémáit magyarázandó. E megközelítésben a centrum-periféria kapcsolatokat az alábbi összefüggések jellemzik:

- a centrum kikényszeríti a periféria szervezeti függőségét (lásd a fenti terminológia alapján hatalmi függőség), ezek az intézmények a perifériát érintő sorsfontosságú döntések meghozói

- A centrum uralmát önerősítő polarizációs mechanizmusok serkentik (hatalmi effektusok, információs hatások, pszichológiai hatások, modernizációs hatások, szinergiahatások, termelési hatások)
- A centrum innovációi elterjednek a periférián, a centrum korlátozott decentralizációs politikába kezd, ennek következtében a periférián új alközpontok alakulnak ki
- Ha a centrum érdekében áll, akkor meggyorsítják az innovációk terjedését a periférián, megkezdődik a döntési hatalom decentralizációja is, a függőségi viszony fokozatosan eltűnik, a területi fejlődés kiegyenlítettebb lesz. (Lengyel - Rechnitzer 2004, 289-290. oldal)

Hangsúlyozandó, hogy e modell alkalmazására Friedmann csak a fejlett és integratív struktúrákkal rendelkező országokban (USA, Németország, Svédország) lát lehetőséget. A centrum-periféria modell értelmezése megjelenik például a magyar (Horváth 2007) vagy akár az európai területi egyenlőtlenségek vizsgálatában is (Szabó 2009, _____ 2013)

2. Centrum-lehatárolások néhány lehetséges módja (térszerkezeti ábrák, geodesign irányzat)

A dolgozat alábbi fejezetében a centrum-lehatárolások néhány lehetséges módját szeretném vázolni, a területi kutatásoktól kezdve a világgazdasági centrumtérsegekkel bezáróan.

Centrum-értelmezések a területi kutatásokban

A területi kutatásokban gyakorivá vált a vizsgálati eredményeket modellek formájában leírni, ahol egy földrajzi térképre rajzolunk különböző alakzatokat illetve sokszögeket.

Az első kísérletek a gazdasági centrumtérsegek lehatárolásával Jean Gottmann francia geográfus munkásságában már 1962-ben találkozhatunk. (A városok a geometriai alakzatok csúcsait jelentik.) A továbbiakban számos olyan munka jelent meg, melyek a centrumokat valamilyen sokszög-alakzatként fogják fel:

Arany háromszög: Amszterdam-London-Párizs, GDP/fő összevetésben egyértelmű európai centrumtérseég, az EU27 átlagának 155%-a (euró alapon, 2004)

Négyszög: nem jellemző ábra. London-Amszterdam-Frankfurt-Párizs vagy Leeds-Lyon-Hamburg-Milánó mint gazdasági centrumtérseég, és nem mint gazdasági fejlettségbeli érték. Összehasonlítva mindkét négyszöget az előbb említett háromszöggel, elmaradnak tőle.

Ötszög: London-Párizs-Milánó-Hamburg-München mint európai centrumtérseég, a gazdasági integráció kiemelkedő zónája. Gyakran használt kifejezéssé vált mint Európai Pentagon, illetve 20-40-50-Pentagon. (az EU15 területének 20%-a, lakosságának 40%-a, és a GDP 50%-a) (eu27 esetében 14, 32, 43%) (GDP/fő alapon az EU27 átlagának 138%-a.)

Alakzatok

Ennek a mintának a megszületését David Keeble nevéhez köthetjük, 1982-ben megjelent munkájában, majd az alakzat típusú modellalkotás a további években több geográfus csoport munkásságának meghatározó elméleti tevékenységévé vált.

David Keeble és a Fennsík – Párizs, London, Randstad és a Ruhr-vidék

Roger Brunet és az Európai Gerinc, avagy a Kék Banán: Délkelet-Anglia, Benelux-államok, Rajna-vidék, Svájc és É-Olaszország. Ezt az elképzelést már korábban többen is leírták, mint Európa tradicionális centruma, illetve itt helyezkedik el az európai nagyvárosok többsége, és itt bonyolódott le a kontinens kereskedelmi forgalmának legnagyobb része.

Jean Gottmann és az Európai Megalopolisz: a városok felől határozza meg a régiókat. London-Liverpool tengely, Randstad-Ruhr-ÉK-Fro., É-Olaszo. = ez vált Európai Megalopolisszá.

Brunet és a Dél Északja vagy az Európai Napfényövezet: a két világháború között a gazdasági fejlődés motorja a Kék Banán északi ága volt, viszont a 80-as-90-es években a déli ágban gyorsult fel a fejlődés, így a súlypont délre tolódott, mely a Földközi-tenger északi partvidékét jelenti Valenciától Genováig.

Kunzmann és a policentrikus Európa, vagyis az Európai Szőlő: elutasítja a tengelyszerű felfogást, és az európai városfejlődési dinamikát próbálja előtérbe helyezni. Elméletét igazolja, hogy policentrikusság kulcsfogalomává vált, és az ilyen jellegű európai fejlődés és fejlesztések lehetnek a megoldás a centrum-periféria ellentét oldására.

3. Centrum-periféria relációk világszintű értelmezése

A centrum-periféria modell ugyanakkor a világgazdaság térszerveződésére, a világgazdaságban megjelenő hatalmi, fejlettségi viszonyok leírására is alkalmazható megközelítés. Wallerstein elmélete alapján a kapitalista világrendszer egy nemzetközi munkamegosztás nyomán jött létre, ahol minden résztvevő működését a tőkefelhalmozás logikája határozza meg; egy egységes gazdaság jött létre a történelem folyamán a nemzetközi cserekapcsolatok bővülésével. Ő egyedül tartja úgy, hogy a Harmadik Világ is részese a világgazdaságnak, mivel a centrumok növekedéséhez nélkülözhetetlenek – nyersanyagforrás illetve felvevőpiacként- a perifériák. (Probáld 1994, 28. oldal) Máshogy értelmezve a centrum és a periféria között munkamegosztás jön létre, ahol a centrum fejlett iparát a periféria nyersanyaggal és olcsó munkaerővel látja el. Ezáltal kizsákmányolás valósul meg – olcsón vásárolva a centrum drágán ad el a perifériának. Wallerstein elméletében szerepelnek félperifériák is, mely területek a centrum ország viszonylatában perifériának számítanak, de a periféria vonatkozásában centrumként értelmezhetők. E világrendszer-szemléletű felfogásban tehát nem földrajzi határok határozzák meg az egyes térségeket, hanem a nemzetközi munkamegosztásban elfoglalt helyük. Ennek kialakulása már a 16.századtól kezdve megjelenik, ahol a világ különböző részeinek gazdaságai összekapcsolódnak egy tőkefelhalmozás logikája szerinti rendszerben, és a nemzetközi cserekapcsolatok folyamatos bővülése hozza létre a kapitalista világrendszert.

A hagyományos centrum-periféria értelmezést a Triád meghatározással írhatjuk le. A '70-es években három nagy, meghatározó gazdasági centrum volt, melyeknek megvoltak a saját perifériái. Az USA-nak kezdetben Közép-Amerika (az ide telepített gyártási tevékenységei okán), majd később a teljes amerikai kontinens. Nyugat-Európának az EGK, majd később az egyre mélyülő integrációnak köszönhetően Közép-Kelet-Európa és az egész mediterrán térség, Japán körül pedig az úgynevezett NIC-országok, az újonnan iparosodott ázsiai régió legtöbb országa, továbbá Ausztrália és Óceánia.

Ez a fent vázolt kép napjainkban több ok miatt is megkérdőjelezhető. Egyrészt a felsorolt periférikus országok egy része a gazdasági fejlődés következtében akár maguk is centrumtérséggé válhattak, másrészt új perifériák is megjelentek, vonzóbb befektetési kilátásokkal, illetve átalakulhatott a perifériák centrumokhoz való tartozása. Hiszen a nemzetközi kereskedelmi kapcsolatok átalakulnak, transznacionális vállalatok egész rendszere

jön létre, és az ilyen módon végbemenő gazdasági hatalmi változások, melyek a status quo-államok érdekérvényesítési képességeikhez való ragaszkodásán túl megjelenő tudományos és technikai képességek eszközök lehetnek az alkalmazkodási és védekező képességben a változásokkal és külső hatásokkal szemben.

A globális hatalmi struktúra elmúlt évtizedben történt változásai: felbomlik a Szovjetunió, véget ér ezzel a hidegháború. Ezzel az USA mint szuperhatalom egyedül marad, igazi ellenpólus nélkül. Véget ér szintén egy olyan 500 éves rendszer, mely a területi birodalmakra épül, és a globális depresszió 2007-től szintén egy új struktúra kibontakozását készíti elő.

Hogyan változik ezek nyomán az államok hierarchiája, milyen új centrumok születnek, periféria-államok hogyan tudnak szerepükből kitörni az új régiók létrejötte nyomán, a multilaterális egyezmények hogy alakulnak a résztvevő államok újrapozicionálódásával?

USA és az egyközpontú világ: nemcsak a Szovjetunió felbomlása, de Németország újraegyesítése, valamint a Távol-Kelet megerősödése is egy új struktúra kibontakozása. Oroszország megörökölte a Szovjetunió gazdasági és katonai potenciálját, de ő pedig már nem nevezhető szuperhatalomnak. Az USA viszont a 9/11 nyomán és a több lokális háború vívása (Irak, Afganisztán) miatt azt bizonyították, hogy sebezhető, katonai hatalma és lehetőségei pedig korlátozottak. Az EU léphetne csak a helyébe, legalábbis utolérhetné, ehhez azonban katonai erő, külpolitika és K+F terén jelentős előrelépésekre volna szükség, de erre még hajlandóság sem látszik.

Gazdasági hatalmi változások: a katonai és érdekérvényesítési pozíciókon túl jelentőssé váltak a tudományos és technikai képességek, a pénzügyi viszonyok és a TNC-k rendszere, valamint a legfontosabb, hogy az ezekkel rendelkező országok alkalmazkodási és védekező képessége a változásokkal és a külső hatásokkal szemben. Ezen gondolatok alapján a világgazdaságot négy szektorra bonthatjuk: pénzügyek, termelő és szolgáltató, tőkeintenzív termelési és mezőgazdasági. Ezt vizsgálva, ha a hatalmi viszonyokat és azok változását követjük, a pénzügy és a tudásintenzív szektor játszanak jelentős szerepet, és amely tovább növelte az egyenlőtlenségeket az államok között. A válság után viszont a következő koncentrációkat vetíthetjük előre: tevékenység alapján: tudományos és technikai; termelési; kereskedelem és pénzügy; transznacionális, földrajzi alapon pedig: észak-amerikai, európai, távol-keleti és csendes-óceáni, valamint a latin-amerikai térség. Valamint számottevően megnő a kisebb régiókban néhány ország szerepe, ahogy az a G20-országok kialakulásában is megmutatkozott.

Az EU helyzete

Az egységes piac, verseny- és kereskedelempolitika terén szerepe kiemelkedő fontosságú, globális hatalmi tekintetben pedig szabályozó szerepe van a nemzetközi pénzügyek, a világkereskedelem és a versenyszabályok kapcsán. Viszont a gazdasági és politikai érdekviszonyok korlátai veszélyt jelentenek a közös kormányzásra nézve, mivel a fontos hatalmi központok továbbra is önálló törekvéssel rendelkeznek.

Változó gazdasági dimenziók:

Régen a természeti erőforrások, valamint a munkára és hadra fogható népesség, mint adottság játszottak meghatározó szerepet. A 21. században viszont a képzett és alkalmazkodni képes munkaerő, a gazdaságpolitika és a racionális befektetési környezet, melyeket az államok maguk teremtettek.

Nemzetközi szervezetek átfogó reformjára van szükség, új és rugalmas globális szabályozási rendszereket kell teremteni. Viszont előbb rendet kell tenni a társadalmi feszültségek és a növekvő egyenlőtlenségek terén, a helyi háborúkat le kell zárni. Ezek után lehet napirendre tűzni az életszínvonal és az egészségügyi viszonyok javulását, a szolidaritás és humanista értékrend előtérbe helyezését.

Magyarország szemszögéből:

Azoknak az országoknak van mozgástere, amelyek sikeresek, vállalati szinten pedig az eredményesség. Magyarország sajnos bebizonyította, hogy saját hibából is le lehet csúszni. Ezt a trendet nehéz megfordítani, mindenekelőtt fel kell ismerni a problémát, reálisan kell értékelnünk, majd a változáshoz szükséges politikát kidolgozni. Ezek eredményei együttesen a tényleges értékek megértésén keresztül vezethetnek oda, hogy az EU- és NATO-tagság, a kereskedelemszabályozás ne korlátokat jelentsen, hanem a lehetőségek adta széles mozgásteret és biztonságot. De ez már 120 éve sem volt jellemző a magyar uralkodó elitre, a szovjet éra alatt pedig még többet sikerült veszíteni ebből. Sajnos a rendszerváltás adta lehetőségek stratégia hiányában nem valósultak meg, illetve a szükségessé és indokolttá vált reformok sem. (Simai,2012)

3.1. A hatalmi centrumok más megközelítésben

1917. 1945. 2007. Mi a közös ezekben a dátumokban? Van-e egyáltalán? És miért nem látszik semmi javulás 2007 óta? Hívjuk segítségül a történelmet, az talán segít a kérdéseket is megválaszolni, és egyúttal a válságból is talán kiutat ígérhet.

1917-ben Oroszországban polgári demokratikus forradalom tört ki, a népi elégedetlenség illetve az első világháború hatására, a cári rendszer megdőlt. 1945-ben, hat év után véget ért a második világháború. És idekerül a modern kori hitelválság a társadalmak és a gazdaságok zűrzavarával, mely egyre inkább teljes összeomlással fenyeget.

Egy leegyszerűsített szemlélet szerint az előrelépés a liberális, kapitalista, demokratikus és szabadpiaci jelen és jövő. De mit mutat a kínai példa, ahol kapitalizmus van bőven, de a demokrácia mégsem jár együtt vele. Történelmi változásokat még nem okozott az, ha a fenti gazdasági szemléletek arányaiban egyensúly-változásokat tapasztalunk, ahogy azt Marx gondolta, vagy ahogy az ideológiák összezsugorítása sem, melyet további nagy gondolkodók feltételeznek. Sokan, sok megközelítésben elemezték már a válságot. Ezek közül az egyik szerint három nagy csoport létezik, amelyek felváltva uralkodnak a munkásosztály felett, és ahol e három csoport közti egyensúly megbomlása okoz világméretű problémákat.

Az első csoport a kereskedők, közérthetőbben a kapitalisták, akik az üzleti és piaci versenyt favorizálják. A második csoport a katonák, számukra a hősiesség, az agresszió és a fegyelem az érték, ők a középkor harcos arisztokráciája. A harmadik a bölcsek, a középkori katolikus társadalom modern leképezése, a mai technokraták, szakértők és bürokraták.

E felfogás szerint bármelyik csoport túl dominánssá válik, zűrzavar, válság alakul ki, majd az összeomlás után egy másik csoport lép a helyébe. Diktatórikus vezetések túl ambiciózus katonai cselekmények nyomán szűnnek meg, maradi gondolkodók helyébe lépő újak is végül a régi és a saját rendszert is lerombolják, a kereskedők pedig gazdasági egyenlőtlenségekkel instabilitást és társadalmi konfliktust idéznek elő.

Ha azt mondjuk, Hollandia és Anglia, ipari és földrajzi terjeszkedés, majd az 1929-es nagy világválság? Vagy Németország a két világháború között, a diktatúra, majd a második világháború tragikus vége? Illetve a sztálini ideológia, vagy a skandináv szociáldemokrata bölcsek csoportja? Mindjárt érthetőbb. Az 1973-as első olajválság emelte hatalomra a ma is uralkodó kereskedők csoportját, majd működésüket a mostani válság nyomán befejezhetik be.

Nyugaton, az angolszász területeken mindenhol ők irányítanak. A féktelen FED-terjeszkedés Alan Greenspan-módra, Thatcher üzleti szálai a brit kormányban, vagy a dolgok mögé látók kedvéért – hogy Eisenhower óta az összes amerikai elnök egyben Bilderberg-tag is. Oroszországban a kommunizmus összeomlása utáni nagy kapitalista versengés pedig kevés ember nagyarányú meggazdagodását okozta rengeteg ember elszegényedése mellett. Kínába vajon belelátjuk a császári Németország képét? Nacionalizmus és kereskedelmi erő képében, bár sokkal kevésbé militaristán.

Oroszországban már megtörtént a váltás, Putyin személyében. Nyugaton viszont tovább folyik a kereskedők osztályának uralkodása – a kérdés az, hogy mikor és milyen formában érkezik el az a bizonyos változás, mely lezárja a múltat, és a nyomán valami új születik.

És, ha mégsem ilyen egyszerű a megoldás? Tulajdonképpen a bölcsek kerüljenek vissza a hatalomba, de - ezt is a történelemből okulva - szoros szövetségben a munkásokkal. És egyébként is túl sok a „de”. Tényleg még mindig a kereskedők uralkodnak? Háttérbe szorult-e már az USA hadi tevékenysége, vagy azt is az üzleti érdekek mozgatják? Császári Németország lenne Kína? És a politikai szövődések? Az egyensúly mindenképpen fontos, a helyzet pedig több mint elgondolkodtató.

3.2. Centrum és periféria – avagy mitől centrum a centrum?

„A nemzeti külpolitika, de főleg a gazdaság- és a monetáris politika mindig is nagyon elit témának számítottak. A politikai alternatívákat egy széles körű kétpárti megegyezés keretében terjesztik elő, bírálják felül és hajtják végre, amelyet a közösségi és magán elitszoportok egy nagyon szűk köre tart kézben nagy körültekintéssel ... Azokban a kérdésekben, ahol elkerülhetetlen, a kongresszus, illetve a parlament jóváhagyásával történik a megegyezés, ahol azonban lehetséges, a kormányzatok közötti megállapodások megkerülik a demokratikus folyamatot.”
— Peter Thompson

Dolgozatom alábbi fejezetében meg kell említenem olyan érdekcsoportokat, melyek, ha nem is a felszínen történő munkájukkal, de mindenképpen befolyásolják a világgazdaság mindenkor működését és folyamatait. Szerepük sokkal többet jelent, mint holmi összeesküvés, mivel ezen szervezeteknek a létezését sok fórumon a hatalom egy külön rétegeként írják le.

Peter Thompson, a Bilderberg and The West című könyv szerzője, és az ő gondolatai nyomán Korten: Tőkés társaságok világuralma című művében írnak arról, hogyan került fel a politika napirendjére a gazdasági globalizáció kérdése. Név szerint ezek a csoportok a Council on Foreign Relations, a Bilderberg Group és a Trilateral Commission. Ezek a szervezetek azok, amelyek összehozták a kulcsszereplőket a kormányzat, a pénzügyi szektor, a média és az egyetemek köreiből.

A Tanács centrumsértés szempontjából egy jelentős vizsgálati témája a második világháború idejéről származik. Ez a csoport a funkciója alapján a társadalmi párbeszéd teljes mellőzésével találkozott az Amerikai Egyesült Államok külpolitikai és üzleti életben résztvevő befolyásos személyiségeit. 1939 szeptemberében, amikor még jószívet el sem kezdődött a világháború, Rooseveltnél számára hozzáfogtak és a háború végére készítettek 682 memorandumot, melyek a háborús problémákra és a béketervekre tartalmazott javaslatokat, amelyet a Rockefeller Alapítvány támogatott anyagilag.

A háborús veszteségek Európában, valamint Németország és Japán veresége vitathatatlanul helyzetbe hozta az Egyesült Államok gazdaságát, de ez nem volt elég. Már 1941-ben napvilágot látott két nagyon meghatározó gondolat:

a „Nagy Téréség” koncepciója, azaz a Tanács és a Külügyminisztérium megjelölték a világ bizonyos térségeit, amelyeket az USA-nak uralnia kellene, hogy biztosíthassa az iparához szükséges nyersanyagokat. Ez a Brit Nemzetközösséget, Holland Kelet-Indiát, Kínát és Japánt jelentette a

világméretű pénzügyi intézmények létrehozása, úgymint a Nemzetközi Valutaalap (IMF), és a Nemzetközi Újjáépítési és Fejlesztési Bank (IBRD). Mindezt abból a célból, hogy a valuták a kereskedelem előmozdítása szempontjából stabilak és likvidek legyenek, valamint hogy az elmaradt régiókban a tőkebefektetések elősegítése révén megnyithassa a fejlődés útját.

A Bilderberg Group működésének kezdete 1954-re nyúlik vissza. Működése kiterjedt az észak-atlanti régió államfői, vezető politikusai, diplomatái és a sajtó befolyásos képviselői között. Alapelvük, hogy tagjai évenkénti gyűlés során nem politikával foglalkoznak, hanem vélemények közti különbségeket csökkent és konfliktusokat old fel – azáltal, hogy a problémák közös kezelésmódját keresik meg, és ezzel utasítás és közvetlen cselekvés nem történik, a gyűléseken résztvevő befolyásos személyeket a Csoport megállapításaira irányítják.

A Trilaterális Bizottságot pedig 1973-ban David Rockefeller vezetésével alapították 1973-ban. Céljuk a felemelkedő Japánnal együtt a három gazdasági centrumtéréség érdekeinek összehangolása (Nyugat-Európa és Észak-Amerika). Felszínes értelmezés szerint a közös problémák együttes feldolgozása volt a cél, de ha jobban megnézzük, akkorra már az Egyesült Államok nem volt már olyan kivételes gazdasági helyzetben, mint a világháború utáni első időszakban. Ebben a társaságban a tagok viszont minden állami tisztségükről lemondtak a bizottsági tagság idejére, és maga a működés is sokkal nyilvánosabb volt, amíg a Bilderberg Csoport amit csak lehetett, titokban tartott. (Thompson 1980, Korten 1995)

3.3. Kína felemelkedése

Kínát az utóbbi évtizedekben kitüntetett figyelem övezi. Olyan egyedülálló jellemzőkkel bír ez a hatalmas ország, amiért külön részt kellett szentelnem neki a munkámban. Igyekeztem megtalálni a ritkán hangsúlyozott szempontokat, hogyan lehet egy fejlődő gazdaságból a világ vezető gazdasága, és mi a titka mindennek?

2025-ben a Goldman Sachs előrejelzései alapján a kínai gazdaság majdnem ugyanakkora lesz, mint az amerikai, 2050-re pedig az indiai és az amerikai lesz hasonló nagyságú, és kettejük összege lesz egyenlő a kínaiéval. Ezek az előrejelzések a válság előtt készültek. Az új előrejelzések szerint, melyeket a BNP Paribas készített, Kína abszolút előnye már 2020-ra elérkezik.

Két alapvető oka van ennek. Az egyik, hogy egy dinamikusan fejlődő ország. Harminc éve folyamatosan növekszik a lakosság, napjainkban már 1,36 milliárd fő, és ez évről évre töretlen fejlődést mutatva jutott idáig az elmúlt három évtizedben. (A modern korban ez még soha nem fordult elő, hogy a világ legnagyobb gazdasága egy fejlődő piaci ország legyen.) A másik érdekesség, hogy még soha nem fordult elő az sem, hogy ne egy nyugati, modern világból származó ország legyen ez. És érdemes megvizsgálni, hogyan néz ki az, ha a történelem és kultúra szempontjából is teljesen az eddigiektől eltérő ország lesz a vezető? Semmiképpen sem nyugati eszmék által, nyugati nézőpontból kell a kérdést megközelíteni.

Elsősorban Kína nem nemzetállam. Az utóbbi száz évben lehet, de ennél sokkal régebbi országról van szó. Hogy mit jelent kínainak lenni, nem a mai korból származik. A civilizáció-állam korára kell visszanyúlnunk, kb időszámításunk elé kétszáz évvel. Ebből a korból erednek a kínaiak nagyon eltérő felfogásaik, úgymint az ős-tisztelet, a családfelfogás és társadalmi kapcsolatok. Hogy sikerült fenntartani ezt 2000 éven keresztül, aztán pedig mi történt, amikor Anglia visszaadta Hongkongot? Ez egyszerűen abból adódott, hogy Kínának mindig is voltak országon belüli alközpontjai, mert csak mi hisszük azt a nemzetállami gondolkodásunkkal, hogy mindent Pekingből irányítanak. Szóval Hongkong kapcsán azt mondták 1997-ben, hogy egy állam-két rendszer. És működik, mi pedig nem értjük. Persze, mert 1990-ben Németország egyesítésekor a nyugati rész elnyelte a keletit. A másik: Kína teljesen másképp kezeli az etnikumait. (a kínaiak több,mint 90%-a gondolja úgy, hogy a Han-dinasztiához tartozik, és ez szintén teljesen eltér a világ többi, nagy lélekszámú országétól, mint pl. az USA, Brazília, Indonézia) Ez megint csak a civilizáció-államra vezethető vissza, ahol a legalább kétezer éves történelem alatt, ahol területfoglalások és hódítások alakították a

történelmet – ezek együttesen vezettek ahhoz a folyamathoz, melyet ma a Han-identitásnak nevezhetünk. Nagy előnye, hogy ez egyben tartotta ezt a hatalmas országot, de nagy hátránya, hogy nem is értik, mi a kulturális különбözőség, gondoljunk csak a tibeti és az uigur helyzetre – egyszerűen a saját felsőbbrendűségükben hisznek. A harmadik, hogy az államvezetés és a társadalom közti kapcsolat is teljesen eltér a nyugati világban megszokottól. Nyugaton a kormány legitimitációja egyszerűen a demokrácia függvénye, amíg Kínában sokkal nagyobb tiszteletnek örvend. Ennek okai, hogy elsősorban a kormány Kínában a civilizáció őrzőjének és megtestesítőjének számít. Pont ezért, és ez a másik ok, hogy meg sem kérdőjelezi soha az állami vezetést, mint ahogy folyamatosan Európában és Észak-Amerikában, a kereskedők, az arisztokrácia, vagy a történelmi egyházakkal való kapcsolat. (Adam Smith a 18.században mondta, hogy a kínai gazdaság sokkal fejlettebb, nagyobb és összetettebb, mint bárhol Európában, és ez a Mao-időszakot leszámítva így is maradt. És ez van összekapcsolva egy nagyon erős és fejlett, mindenütt jelenlévő állammal.) A gazdasági célokat az állam határozza meg, célokat tűznek ki, és nagyon sok állami irányítású nagyvállalat van. Rengeteg állami infrastrukturális projekt van, és ne a modern korban keresgéljük, hanem gondoljunk a Nagy Falra, illetve a Nagy Csatornára, mely már 1300 évvel ezelőtt is összekötötte Pekinget Sanghajjal. Vagy a Három Szurdok-gát napjainkban, melynek eredeti terve szintén már 1919-ben megjelent, és a világ legnagyobb vízierőműve.

Ezek összesen kellene ahhoz, hogy a kínai állam felemelkedését megértsük: a civilizációállam, az etnikum-felfogás, valamint az állam és társadalom kapcsolata. És az a Nyugat legnagyobb tévedése, hogy nyugati szemlélettel próbáljuk megvizsgálni Kína helyzetét, mert azt hiszik, náluk van az „univerzális mérce”, és mert az elmúlt 200 évben minden akaratukat kikényszeríthették.

Most viszont ez a szerep változni fog. G20 illetve G8? Például a koppenhágai klímakonferencián a végső tárgyalásoknál az európaiak már nem is ültek az asztalnál. A Nyugat tehát gyorsan veszít a hatalmából. A súlyosabb következmény, hogy a Nyugat sosem volt tisztában Kínával, és ez, hogy az irányítás egyre inkább át is kerül egy ismeretlen világ kezébe, olyan kultúrákéba, melyek teljesen más történelemmel, tapasztalatokkal rendelkeznek, furcsa helyzetet idéz elő. A világot mindig is Európa képviselte, és pont emiatt nem is volt szüksége arra, hogy más kultúrákat megértsen. Ezért pedig a világ maradék része rákényszerült arra, hogy a Nyugatot megértse. És most úgy állunk, hogy a Kelet-Ázsiai Gazdasági Régió, ahol a világ lakosságának harmada él, és a legnagyobb gazdasági térség, sokkal jobban tisztában van a Nyugattal, mint fordítva. És a gazdasági súlypont pedig pont

oda tolódik egyre jobban. Az, hogy Európa egyre inkább nem lesz kapcsolatban a világgal, totális jövőképvesztés lesz a számára. (Jacques, 2013)

4. Centrum és periféria értelmezés az FDI alapján

Az FDI mint mérőszám kutatásom szempontjából alapvető fontossággal bír, ezen keresztül próbálom meghatározni a nemzetközi tőkeáramlásokat, illetve azok múltbeli és jelenlegi viszonyát.

A nemzetközi tőkeáramlásoknak is tulajdonképpen az egyetlen célja, hogy azoknak a tulajdonosai kamatot, profitot várnak. A hagyományos beruházási módszerektől eltérően ezek országhatárokat átlépő értékek. Ezeknek alapvetően két fajtájuk van: a különböző pénzügyi átutalások, melyek alatt a hitelezést, értékpapírkereskedelmet és a deveizakereskedelmet értjük. Másik fajtája pedig a működőtőke-befektetések (FDI), mely vizsgálatunk alapjául szolgál. Ez a befektetési mód abban különbözik az első típustól, hogy a termelésbe irányul, ettől közvetlen, valamint tulajdonosi szereppel bír, a zöldmezős beruházásoknak és az M&A (fúzió, felvásárlás) ügyleteknek köszönhetően. Ezen esetben a külföldi befektető vagy anyavállalat tartós érdekeltséget és ellenőrzést szerez egy más országban található vállalatban, és jelentős befolyást gyakorol a vállalat vezetésében.

Az FDI mérőszámai a hagyományos gyakorlat elveit követik, itt is megkülönböztetünk FDI exportot és importot, ezen belül a stock és flow értékeket, melyek az adott időszakra vonatkozó állomány/állapot-, illetve folyamat/teljesítmény-mutatók. Ezek az adatok a Nemzeti Bankok és különböző nemzetközi pénzügyi szervezetek oldalain elérhetők. A nemzetközi integrációs folyamatokba való kapcsolódást is kifejezhetjük ezzel, az FDI nyitottság mérése az FDI/GDP hányados alapján mérhető.

Ezen típusú beruházásoknál a döntő kérdés általában az, hogy exporttal vagy ahelyett oldja meg a befektető a piacra jutást az adott országban. Az FDI mellett döntve az előzmények rendszerint a magas piacra jutási költséget és az alacsony költségű helyi termelést közvetítik. Horizontális és vertikális beruházási mód két alapvető különbsége, hogy kereskedelem-helyettesítő vagy –teremtő beruházásokról beszélünk, milyen magasan fejlett gazdaságokba invesztálunk, illetve természeti erőforrásokhoz és olcsó munkaerő közelébe települ az adott vállalat.

Területi jellemzők alapján megkülönböztetünk induló és irányuló befektetéseket, valamint a fogadó országokra gyakorolt hatásait. Vizsgálati szempontból alapvető fontosságú, hogy az FDI növekedésének mértéke jóval nagyobb, mint a GDP és az export. A legnagyobb befektetők a fejlett országok közül kerülnek ki, míg a hat legnagyobb ország az összes

befektetés kétharmadát bonyolítja. Ezek az országok az USA, Nagy-Britannia, Japán, Németország, Hollandia és Franciaország. A fogadó országok helyzetét vizsgálva azt állapíthatjuk meg, hogy a világ összbefektetésének egyharmada ezekbe a térségekbe irányul, befektetési kockázatvállalást tekintve tehát a centrumországok portfóliója 30% feletti magas kockázati szintű, hosszabb távú eszközöket tartalmaz. Ezen országok a BRIC-országok, illetve a Délkelet-Ázsia gazdasági térség, Kína, India, Szingapúr és Dél-Korea. Oroszországgal és Brazíliával kiegészülve az összes FDI inward stock 2011-ben az összbefektetések felét tette ki.

Fontos kérdésnek tartom tehát, hogy ha a nemzetközi áru- és szolgáltatásáramlás (kereskedelem) mellett a tőkeáramlás mértéke még nagyobb növekedést mutat és ezek a folyamatok egymástól elválaszthatatlanná válnak (lásd intra-firm kereskedelem jelentősége), akkor vajon az FDI alapján milyen centrum-periféria kapcsolatok rajzolódnak ki.

Munkám kutatási fejezetében a hagyományosan centrumtérségnek vélt országokat (USA, Nagy-Britannia, Hollandia, Japán és Németország) elemzem. Megvizsgálom, hogy ezeknek az országoknak mik a legfontosabb tőkebefektetési célterületei (a 2009-2011-es FDI outflow értékek átlaga alapján. Ezután pedig a célterületek FDI inflow értékeit használva, hogy vajon megfelel-e a kapott eredmény a hagyományos centrum-periféria relációnak.

4.1 Az Egyesült Királyság mint centrumtárség

Az **Egyesült Királyságot**, mint centrumtárséget vizsgálva a 2009-2011 időszak átlagos outflow értékeit tekintve arra a megállapításra jutunk, hogy (Jersey-t, mint európai offshore társéget speciális adottságai miatt mellőzve, mivel a külföldön szerzett jövedelem után nem kell sem társasági adót, sem szja-t fizetni) Nagy-Britannia elsődleges befektetési célpontjai Luxemburg, Belgium, Svájc, Hongkong és India. Az összbefektetéseinek fele ide irányul, viszont ha a tényleges első öt helyezettet nézzük, tehát Jersey-t bevesszük és India kimarad, már 72%-ot mutat az érték.

	2011 (%)	2010	2009	
Jersey	10,4	-0,4	77,1	29,03333
Luxemburg	11,7	22,8	19,4	17,96667
Belgium	8,3	29,8	-5,2	10,96667
Svájc	1,7	8,7	11,8	7,4
Hong Kong, Kína	5,2	8,6	7,2	7
India	10,5	7,3	2,8	6,86667
USA	22,8	-35,4	31,2	6,2
Dél-Afrika	2,7	9,6	4	5,433333
Guernsey	2	-2	11,9	3,966667
Indonézia	4,8	4	2,4	3,733333

Ha megvizsgáljuk ezen öt ország tőkefogadó-oldalát, az inflow mutatókat, abból azt láthatjuk, vajon mely országoknak jelentenek még ezek az országok befektetési célterületet, illetve látványosan kapcsolódnak-e az első vizsgálati szempont szerinti centrumukhoz.

Luxemburg esetét vizsgálva az látszik, hogy valóban az első öt legnagyobb befektetője közé tartozik az Egyesült Királyság, de csak a harmadik helyen, és az első öt súlya 90%, ebből 13% angol, a többin USA, Hollandia, Belgium és Kanada osztozik még.

	2011 (%)	2010	2009	
USA	20,6	16,9	53,2	30,23333
Hollandia	16,6	24,1	9,8	16,83333
Egyesült Királyság	15,8	11	3,5	10,1
Belgium	15,1	7,1	6,2	9,466667
Kanada	5,5	16,6	6,3	9,466667

Belgium esetében szintén harmadik számú tőkekihelyező ország Nagy-Britannia, itt Luxemburg, Hollandia, Svédország és Japán tartozik az öt legnagyobb befektető ország közé, összesen 97%-os aránnyal a többi országhoz képest, ebből alig több, mint 4% a részesedése.

	2011 (%)	2010	2009	
Luxemburg	73	86,2	59,1	72,76667
Hollandia	12	62,9	30,4	35,1
Nagy-Britannia	22,4	-9,9	2,8	5,1
Svédország	12,2	6,6	-4,4	4,8
Japán	2,3	2,5	2,9	2,566667

Svájc esetében nincs Nagy-Britannia az első tízben sem, itt is megtaláljuk viszont Hollandiát, Luxemburgot, valamint ha a besorolás nélküli államokat mi sem soroljuk be, Spanyolország és Japán is megjelenik.

	2011 (%)	2010	2009
Hollandia	7,6	109,4	58,5
Luxemburg	32,4	74,3	53,35
Nem meghatározott EU	13,3	16,1	14,7
Nem meghat. Dél-Amerika	41,8	-12,6	14,6
Franciaország	10,8	12	11,4
Nem meghatározott Ázsia	2,2	-0,8	0,7
Spanyolország	3,5	-2,4	0,55
Japán	0,6	0,3	0,45

Hongkong esetében az ötödik, Kína, két offshore terület és Hollandia után, aránya itt is alig 3%. Ha a két területet mellőzzük, akkor a harmadik lesz, mögötte Japánnal és Szingapúrral.

	2011 (%)	2010	2009
Kína	50	47,4	48,7
Brit Virgin-szigetek	45,9	31,1	38,5
Bermuda	4,4	14,5	9,45
Hollandia	6,6	11,9	9,25
Egyesült Királyság	2,2	3,9	3,05
Japán	3,1	2,4	2,75
Szingapúr	2,8	2,2	2,5

Indiát vizsgálva már csak az első tízbe fér be a nyolcadik helyen, 3,5%-os részaránnyal.

	2011 (%)	2010	2009
--	----------	------	------

Mauritius	37,6	43,6	40,6
Szingapúr	10,3	9,9	10,1
Nem meghatározott	7,9	10,6	9,25
USA	7,2	9,8	8,5
Hollandia	9,5	3,6	6,55
Japán	8,4	4,3	6,35
Ciprus	3,8	7,2	5,5
Egyesült Királyság	3,6	2,9	3,25

Összegezve: Nagy-Britannia megfelel a hagyományos centrum-periféria elméletnek, hiszen döntően európai az orientációja, illetve a gyarmati kapcsolatoknak megfelelően India. A tőkefogadás oldaláról megnézve is kirajzolódik, hogy európai államokban jut jelentős szerephez, Ázsiában (Hongkong és India) a brit beruházások relatív súlya alacsony, vagyis ez is megfelel a hagyományos centrum-periféria képnek.

4.2. Az Egyesült Államokat mint centrumtárság

Az USA-t, mint centrumtárséget vizsgálva a 2009-2011 időszak átlagos outflow értékeit tekintve arra a megállapításra jutunk, hogy az USA elsődleges befektetési célpontjai Hollandia, Luxemburg, Nagy-Britannia, Írország és Kanada. Az összbefektetések több, mint fele ide irányul. Az ír, bermudai és virgin-szigeteki mutatókról tudnunk kell, hogy offshore területek.

	2011 (%)	2010	2009	
Hollandia	19,4	16,2	17,9	17,83333
Luxemburg	13	17,3	7,7	12,66667
Nagy-Britannia	7	14	10,1	10,36667
Írország	5,8	10,4	8,2	8,133333
Kanada	12,1	6,3	5	7,8
Bermuda	5,7	4,7	10,1	6,833333
Ausztrália	3,2	7,2	1,5	3,966667
Brit Virgin-szigetek	3,3	3,9	2,7	3,3
Szingapúr	2,6	5,6	1,7	3,3
Brazília	2,7	3,5	1,2	2,466667

Ha megvizsgáljuk ezen öt ország tőkefogadó-oldalát, az inflow mutatókat, abból azt láthatjuk, vajon mely országoknak jelentenek még ezek az országok befektetési célterületet, illetve látványosan kapcsolódnak-e az első vizsgálati szempont szerinti centrumukhoz.

Hollandia esetét vizsgálva az látszik, hogy az USA nem tartozik a legnagyobb befektetői közé, egyértelműen európai befektetők célpontja az ország.

	2011 (%)	2009	
Germany	81,9	33,6	57,75
Luxembourg	60,4	2,2	31,3
Switzerland	49	12,1	30,55
Sweden	5,5	35,4	20,45
Belgium	27,5	4,5	16

Luxemburg esetében viszont egyértelműen első számú tőkekihelyező ország,

	2011 (%)	2010	2009	
USA	20,6	16,9	53,2	30,23333
Hollandia	16,6	24,1	9,8	16,83333
Nagy-Britannia	15,8	11	3,5	10,1

Belgium	15,1	7,1	6,2	9,466667
Kanada	5,5	16,6	6,3	9,466667

Nagy-Britannia esetében szintén egyértelmű a kijelentés, miszerint erős a befektetői kapcsolat; az ország öt legnagyobb befektetőjét alapul véve is 60% feletti részaránnyal rendelkezik.

	2011 (%)	2010	2009	
Egyesült Államok	47,3	71,1	31	49,8
Belgium	28,4	0,5	0,7	9,866667
Hollandia	41,1	-13,1	-2,4	8,533333
Spanyolország	8	2,8	10,8	7,2
Hong Kong, Kína	6,3	9,3	-0,3	5,1

Írország adóparadicsom, az országban lakó külföldi állampolgárok minden külföldről szerzett jövedelme adómentes. Ez a tény erősen torzíthatja az elemzést.

	2011 (%)	2010	2009	
Nem meghatározott EU	337,7	1,7	0,7	113,3667
Franciaország	29,2	11,1	24,1	21,46667
Svájc	14,1	13	14,4	13,83333
Nem meghatározott Ázsia	23,8	6,4	-0,9	9,766667
Olaszország	13,9	2,7	12,4	9,666667
Németország	13,6	-0,5	11,7	8,266667
Belgium	11,6	-1,6	11,9	7,3
Japán	7	-5,5	7,5	3
Kína	7,1	-2,5	-1,5	1,033333
Egyesült Államok	16,3	21,3	-62,5	-8,3

Kanada esetében szerény mennyiségű adat állt rendelkezésre az analízishez, azt azonban kijelenthetjük, hogy a kanadai befektetések nagyobb hányada a déli szomszédtól érkezik, mint a többi országból együttev.

	2011 (%)	2010	2009	
USA	39,1	56,4	59,7	51,73333
egyéb	60,9	43,6	40,4	48,3

Összegezve: Az Egyesült Államoknak a hagyományos centrum-periféria elmélet alapján Latin-Amerika lenne a fő célterület, de amint elemzésünkben láthatjuk, részben európai az orientációja, valamint a kontinensi kapcsolatoknak megfelelően Kanada.

4.3. Hollandia, mint centrumtárség

Az újabb centrumtárséget vizsgálva a 2009-2011 időszak átlagos outflow értékeit tekintve arra a megállapításra jutunk, hogy az ország elsődleges befektetési célpontjai Svájc, Belgium, Luxemburg, Szingapúr és Brazília. Az összbefektetéseinek túlnyomó része ide irányul.

	2011 (%)	2010	2009	
Svájc	14,5	78,1	50,1	47,56667
Nem meghatározott Közép- Amerika	6,2	25,1	29,7	20,33333
Belgium	24,8	20	-10,3	11,5
Luxemburg	4,1	22,7	3,8	10,2
Szingapúr	3,7	4,4	8	5,366667
Brazília	7,2	2,4	4,7	4,766667
Nem meghatározott Ázsia	3,8	1,8	3,8	3,133333
Nagy-Britannia	13,8	2,4	-7,9	2,766667
Ciprus	2	0,6	4,6	2,4
Törökország	1,7	1,2	1,7	1,533333

Ha megvizsgáljuk ezen öt ország tőkefogadó-oldalát, az inflow mutatókat, abból azt láthatjuk, vajon mely országoknak jelentenek még ezek az országok befektetési célterületet, illetve látványosan kapcsolódnak-e az első vizsgálati szempont szerinti centrumukhoz.

Svájc esetét vizsgálva az látszik, hogy Hollandia a legnagyobb befektetői közé tartozik, továbbá egyértelműen európai befektetők célpontja az ország.

	2011 (%)	2010	2009
Hollandia	7,6	109,4	58,5
Luxemburg	32,4	74,3	53,35
Nem meghatározott EU	13,3	16,1	14,7
Nem meghat. Dél-Amerika	41,8	-12,6	14,6
Franciaország	10,8	12	11,4

Belgiumban szintén az erős Benelux-kapcsolat figyelhető meg, Hollandia jelenléte itt is erős.

	2011 (%)	2010	2009	
Luxemburg	73	86,2	59,1	72,76667
Hollandia	12	62,9	30,4	35,1
Nagy-Britannia	22,4	-9,9	2,8	5,1
Svédország	12,2	6,6	-4,4	4,8
Japán	2,3	2,5	2,9	2,566667

Luxemburgban ugyanezt jelenthetjük ki, de kisebb mértékben.

	2011 (%)	2010	2009	
USA	20,6	16,9	53,2	30,23333
Hollandia	16,6	24,1	9,8	16,83333
Egyesült Királyság	15,8	11	3,5	10,1
Belgium	15,1	7,1	6,2	9,466667
Kanada	5,5	16,6	6,3	9,466667

Brazíliaban megállapíthatjuk az elsősorban hagyományos amerikai jelenlétet, valamint Hollandiát a második helyen. Ez egyértelműen a hagyományos centrum-periféria elméletet támasztja alá.

	2010 (%)	2009	
Egyesült Államok	10,5	16	13,25
Hollandia	5,4	18,8	12,1
Luxemburg	17,9	1,8	9,85
Svájc	12,8	1,2	7
Franciaország	5,9	7	6,45

Szingapúr esetében nem állt rendelkezésre adat az elemzéshez.

Összegezve: Hollandia megfelel a hagyományos centrum-periféria elméletnek, erős európai orientációval, Benelux és Svájc országokkal.

4.4. Japán, mint centrumtárság

Ahogy vártuk, erős a tengerentúli kapcsolat, alig 18%-nyi európai jelenléttel.

	2011 (%)	2010	2009	
Egyesült Államok	12,6	16,1	14,3	14,33333
Kína	11	12,7	9,3	11
Ausztrália	7,1	11,4	9,4	9,3
Egyesült Királyság	12,3	7,8	2,9	7,66667
Nem meghat. K-Amerika	7,8	8,6	5,5	7,3
Brazília	7,2	7,6	5	6,6
Hollandia	4,7	6	9	6,56667
Szingapúr	3,9	6,7	3,9	4,83333
Thaiföld	6,1	4	2,2	4,1
India	2	4,9	4,9	3,93333

Ha megvizsgáljuk ezen öt ország tőkefogadó-oldalát, az inflow mutatókat, abból azt láthatjuk, vajon mely országoknak jelentenek még ezek az országok befektetési célterületet, illetve látványosan kapcsolódnak-e az első vizsgálati szempont szerinti centrumukhoz.

Az Egyesült Államok estében be kellett venni egy hatodik sort is a táblázatba, mivel az USA hatodik számú befektetője Japán.

	2011 (%)	2010	2009	
Nagy-Britannia	21,9	15,2	12,8	16,63333
Svájc	8,9	20,9	7,5	12,43333
Luxemburg	9,2	14,9	12,1	12,06667
Kanada	9,2	3,7	21,1	11,33333
Németország	6,8	9,5	8,6	8,3
Japán	8,5	8	4,6	7,03333

Kína

	2011 (%)	2010	2009	
Hong Kong, Kína	66,4	58,8	51,2	58,8
Nem meghatározott	6,6	8,1	1,9	5,53333
Szingapúr	5,5	4,9	4	4,8
Japán	5,5	3,7	4,6	4,6
Taipei, Kína	5,8	5,8	2,1	4,56667

Ausztrália

	2010 (%)	2009	
Egyesült Államok	50,8	5,4	28,1
Japán	18,4	24,8	21,6
Szingapúr	12,9	14,1	13,5
Nem meghatározott	21,5	0,5	11
Kína	7,1	12,4	9,75

Nagy-Britannia

	2011 (%)	2010	2009	
Egyesült Államok	47,3	71,1	31	49,8
Belgium	28,4	0,5	0,7	9,866667
Hollandia	41,1	-13,1	-2,4	8,5333333
Spanyolország	8	2,8	10,8	7,2
Hong Kong, Kína	6,3	9,3	-0,3	5,1

Brazília

	2010 (%)	2009	
USA	10,5	16	13,25
Hollandia	5,4	18,8	12,1
Luxemburg	17,9	1,8	9,85
Svájc	12,8	1,2	7
Franciaország	5,9	7	6,45

Összegezve: A távol-keleti és óceániai térségben részben figyelhetők már csak meg a hagyományos kapcsolatok, amelyek már csak a fejlett országok kapcsolattartását jelentik. A fejlődő piacok (Brazília és Kína) már egyrészt maguk is centrumtérségek, illetve más országok perifériái.

4.5. Németország, mint centrumtárság

esetében is a hasonló vizsgálati elvet követve a vizsgálatunk a következő megállapításokat tartalmazza:

	2011 (%)	2010	2009	
USA	27,1	9,8	7,7	15,56666667
Kína	18,8	19,9	8	14,86666667
Belgium	2,2	8,7	4,9	5,266666667
Ausztria	14,8	-0,3	0,7	5,066666667
Lengyelország	7,6	2,7	3,9	4,733333333
Svájc	2,4	2,6	8	4,333333333
Olaszország	2,3	1	8,4	3,9
India	6,8	3,5	1,3	3,866666667
Finnország	3,1	3,5	0,1	2,233333333
Csehország	4	0,9	1,5	2,133333333

A német portfólióban kicsit több, mint felét teszik ki a távol-keleti és amerikai befektetések, a többin európai országok osztoznak. Viszont kijelenthetjük-e, hogy az öt fő fogadó országnak jelentős befektetői a németek?

Kína:

	2011 (%)	2010	2009	
Hong Kong, Kína	66,4	58,8	51,2	58,8
Nem meghatározott	6,6	8,1	1,9	5,533333
Szingapúr	5,5	4,9	4	4,8
Japán	5,5	3,7	4,6	4,6
Taipei, Kína	5,8	5,8	2,1	4,566667

USA:

	2011 (%)	2010	2009	
Nagy-Britannia	21,9	15,2	12,8	16,63333
Svájc	8,9	20,9	7,5	12,43333
Luxemburg	9,2	14,9	12,1	12,06667
Kanada	9,2	3,7	21,1	11,33333
Németország	6,8	9,5	8,6	8,3

Belgium:

	2011	2010	2009	
Luxemburg	73	86,2	59,1	72,76667
Hollandia	12	62,9	30,4	35,1
Egyesült Királyság	22,4	-9,9	2,8	5,1
Svédország	12,2	6,6	-4,4	4,8
Japán	2,3	2,5	2,9	2,566667

Ausztria:

	2011	2010	2009	
Svájc	8,9	85,6	5,5	33,33333
Brazília	6,7	56,5	4,5	22,56667
Oroszország	5,5	42,7	4,3	17,5
Olaszország	100,6	-61,5	13,1	17,4
Luxemburg	8,6	20,7	4,7	11,33333

Lengyelország:

	2011	2010	2009	
Németország	26,5	22,5	21,8	23,6
Luxemburg	33,5	19,3	12,6	21,8
Svédország	19,3	10,1	9,5	12,96667
Spanyolország	31,8	3	3,9	12,9
Franciaország	13,2	8,4	13,9	11,83333

Németország esetében nem mondhatjuk el tehát, hogy az outflow mutatói és a fogadó ország inflow mutatói között erős kapcsolat mutatkozna meg.

5. Összegzés, következtetés

Nagy-Britanniát, mint centrumtérseget vizsgálva arra a következtetésre juthatunk, hogy megfelel a hagyományos centrum-periféria elméletnek az FDI vizsgálat alapján. Erős európai orientációval, és Indiával, mint korábbi gyarmattal.

Az USA, mint centrumtérsege, hagyományos következtetésen alapuló gondolatok szerint Latin-Amerikával, mint perifériával kellene rendelkeznie, helyett – az FDI beruházások alapján – részben Európában, részben pedig Kanadában képviselteti magát.

Hollandia esetében azt a következtetést vonhatjuk le, a hagyományos európai, környező országok-beli kapcsolatain kívül Brazíliában erős a jelenléte, ebben az országban még az USA a fő befektető konkurense, amely szintén a hagyományos elméletnek felel meg.

Japánnal kapcsolatban azt mondhatjuk el, hogy Ausztráliában, fejlett piacon jelentős a befektetése. A többi befektetői országában a jelenléte kevésbé meghatározó.

Németország befektetéseiben láthatjuk, hogy távol-keleti országok és az USA gazdaságának fejlődésében érdekelt, viszont az outflow mutatói és a fogadó országok inflow mutatói között nem állapíthatunk meg szoros összefüggést.

6. Felhasznált irodalom

- Dicken, P. (2003): *Global Shift Reshaping the global economic map in the 21st century* Sage Publications, London
- Horváth Eszter *A földrajzi centrum, és a periféria lehetséges lehatárolásai. Tér és Társadalom* 21. évf. 2007/1. 159-170. p.
- _____ (2013) *Centrum-periféria relációk világméretű értelmezése a működőtőke-befektetésekben, VII. Régiók a Kárpát-medencén innen és túl, nemzetközi tudományos konferencia, megjelenés alatt álló publikáció*
- Lengyel I.-Rechnitzer J. (2004) *Regionális gazdaságtan. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs.*
- Nemes Nagy J. (1996) *Centrumok és perifériák a piacgazdasági átmenetben „Földrajzi Közlemények”* 1. sz. pp. 31-48.
- Nemes Nagy József (1998): *A tér a társadalomkutatásban. Hilscher Rezső Szociálpolitikai Egyesület, Budapest*
- Probáld Ferenc (szerk.) 1994 *Európa regionális földrajza. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest*
- Simai Mihály (2012) *A „nagy válság” és az új globális hatalmi rendszer kibontakozása. In: Farkas-Meisel-Novák (szerk.) A változó világ gazdaság – útkeresések, tapasztalatok és kilátások. I. Globális kérdések. MTA KRKK, Budapest*
- Szabó Pál (2009) *Európa térszerkezete különböző szemléletek tükrében Földrajzi Közlemények* 133. évf. 2. sz. pp. 121-134.
- Martin Jacques - *When China Rules the World*
- Peter Thompson – *Bilderberg and the West*, 1980
- Korten - *When Corporations Rule the World*, 1995
- Bruce Rich: *Mortgaging the Earth, a Föld elzálogosítása*
- Merchant, Soldier, Sage by David Priestland, 2013
- Daniel Estulin: *Összeesküvés, Alexandra Kiadó, 2008*
- Wallerstein: *Bevezetés a világrendszer-elméletbe*, 2010

A táblázatok az investmentmap.org adatai alapján saját szerkesztések.